

MARCATORI DISCURSIVI ÎN CONTEXT BILINGV. CONSIDERAȚII PRIVIND UZUL MARCATORILOR CONCESIVI ORICUM, ANYWAY ȘI PO-LYUBOMU

VALENTINA COJOCARU

Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”,
Universitatea din București
valentina.cojocaru@litere.unibuc.ro

Cuvinte-cheie: *marcatori discursivi, bilingvism, contact lingvistic, code-switching, împrumut pragmatic.*

Keywords: *discourse markers, bilingualism, language contact, code-switching, pragmatic borrowing.*

1. INTRODUCERE

În articolul de față, propunem un studiu socio-pragmatic comparativ a două perechi de marcatori discursivi cu valoare concesivă din două varietăți ale românei vorbite. Vom analiza ocurențele lui *oricum* și ale corespondentului său englezesc *anyway* din româna vorbită în spațiul românesc și ale lui *oricum* și *po-lyubomu*, corespondentul său rusesc, din româna vorbită în Republica Moldova. Ne-am oprit asupra acestor marcatori datorită numărului mare de ocurențe în uz, unde atât *anyway*, cât și *po-lyubomu* sunt consecințe ale bilingvismului și ale interferențelor lingvistice între două limbi aflate în contact: româna și engleza, pe de o parte, româna și rusa, pe de altă parte.

Pe parcursul studiului nostru vom încerca să elucidăm dacă *anyway* și *po-lyubomu* sunt elemente de *code-switching* sau dacă pot fi încadrate în clasa *împrumuturilor pragmatice*. Vom analiza fiecare marcator în parte cu scopul de a contura un profil procedural (de valori pragmatice) pentru a vedea în ce măsură marcatorii analizați pot fi considerați sinonime pragmatice (totale sau parțiale). Deși la bază sunt marcatori de concesie, aceștia își pot îmbogăți spectrul de valori pragmatice ca rezultat al procesului de pragmaticalizare. În dependență de context, pe lângă valoarea de concesie, aceștia pot marca o adiție, o explicație, un contrast, pot semnală încheierea conversației, schimbarea subiectului de discuție sau revenirea la un subiect anterior.

Un alt obiectiv al acestui studiu este să analizăm, pe baza corpusului avut la dispoziție, și valorile pragmatice ale marcatorilor în limba din care se face transferul. Vom încerca să conturăm explicații valide pentru acele valori care nu sunt supuse procesului de transfer. În ceea ce privește setul de valori ale marcatorului englezesc *anyway* ne-am raportat la studiile bine cunoscute ale lui

Ferrara (1997), Heine *et al.* (2021) și la lista de valori discursive din *Oxford Learner's Dictionary*. Pentru oricum, am inventariat valorile pe baza unui corpus alcătuit din texte orale (IVLRA), texte de tip comentarii sau conversații scrise preluate de pe platforme de socializare (Facebook, Reddit), de pe Scketch Engine (RoTenTen16), texte caracterizate printr-un grad înalt de oralitate. Pentru uzul lui *po-lyubomu* în limba rusă am consultat secțiunea de texte orale de pe *ruscorpora.ru*, iar pentru ocurențele sale în româna din Republica Moldova am folosit un corpus alcătuit din texte preluate de pe forumuri (*forum.md*, *topic.md*), conversații înregistrate și transcrise, conversații de tip chat.

2. MARCATORII DISCURSIVI

În ultimele două-trei decenii marcatorii discursivi¹ au început să atragă din ce în ce mai mult atenția lingviștilor prin faptul că, deși sunt elemente vide din punct de vedere semantic și opționale din punct de vedere sintactic, omiterea lor ar deconecta discursul de context, știrbindu-i din coeziune, coerență, naturalețe, spontaneitate etc. Dacă până la sfârșitul anilor '80 studiile de limbă evitau cumva abordarea marcatorilor discursivi din diverse considerente (lipsa unui cadru teoretic, a unui model de analiză și a unei taxonomii), odată cu apariția lucrărilor *Cohesion in English* (Halliday și Hasan 1976) și *Discourse Markers* (Schiffrin 1987), interesul pentru studiul marcatorilor discursivi a crescut considerabil. În spațiul românesc, primele lucrări dedicate marcatorilor discursivi apar aproximativ în aceeași perioadă: *Mărci dialogale* (Pop 1985), *Câteva observații asupra conectorilor pragmatici din limba română* (Zafiu 1989), deși aceștia sunt menționați (sub diverse nume) în studiile de limbă încă prin anii '50 ai secolului trecut². Cea mai semnificativă lucrare pe teren românesc rămâne însă cartea Ariadnei Ștefănescu, *Conectori pragmatici* (2007), unde autoarea propune un sistem teoretic logico-semantic și pragmatic adaptat limbii române în cadrul căruia sunt analizați marcatorii discursivi. Acest lucru se datorează și faptului că odată cu impunerea pragmaticii și a analizei discursului ca discipline în domeniul lingvisticii, apar noi abordări teoretice și se diversifică metodele de analiză.

Marcatorii discursivi au fost și continuă să fie analizați din perspectiva structurării și organizării discursului, dată fiind proprietatea lor de a semna

¹ În studiul nostru optăm pentru termenul *marcător discursiv*, deși avem în vedere caracterul lor multifuncțional atât la nivel de discurs, cât și la nivel pragmatic. Menționăm că marcatorii discursivi, în funcție de abordările teoretice și de limbile în care au fost analizați, apar și sub denumirea de *marcatori pragmatici*, *particule discursive*, *conectori pragmatici*, *semnale discursive*, *cuvinte discursive* etc. (pentru mai multe detalii vezi Ștefănescu (2007: 40–42); Cojocaru și Corbeanu (2021: 2–3)).

² În lucrarea sa *Note sintactice* din 1950 Iorgu Iordan remarcă o clasă de cuvinte (*parcă, pasămite, mătinică, poate*) care în urma unui proces de sudare și desemantizare ajung să funcționeze ca „unelte gramaticale” (Iordan 1950: 275–276). În *Gramatica limbii române* de la 1954 sunt menționate așa-numitele „cuvinte de umplutură” care și-au pierdut sensul lexical și care fiind repetate în mod inconștient în vorbire au devenit ticuri verbale individuale sau specifice unui grup mai mare (GRAM. ROM. II 1954: 260–262).

diverse raporturi argumentative (contrast, concesie, cauză, explicație, concluzie etc.) și de a asigura coerența și coeziunea internă prin marcarea reformulării, tematizării, generalizării, ierarhizării etc. Marcatorii discursivi sunt analizați și din perspectiva relațiilor pragmatice pe care le semnalează la nivelul interacțiunii între discurs și interlocutor sau contribuind la codificarea și decodificarea strategiilor și intențiilor de comunicare între participanții la discurs (pentru mai multe funcții vezi Gumperz 1982; Schiffrin 1987; Fraser 1999, 2009; Brinton 1996; Ștefănescu 2007). Numeroase studii au abordat marcatorii discursivi și din perspectiva teoriei relevanței unde se ține cont de dimensiunea cognitivă și socială a limbajului (Sperber și Wilson 1995; Blakemore 2002; Ștefănescu 2007) sau din perspectiva gramaticalizării și a pragmaticizării unde se ține cont de variația limbii în diacronice și sincronie. Fenomenul de gramaticalizare este un aspect important în analiza marcatorilor discursivi, dat fiind că este responsabil pentru modificările de formă și conținut semantic (sudare, desemantizare, decategorizare etc., v. Brinton 1996; Traugott 1995, 2007), în timp ce fenomenul pragmaticizării explică lărgirea spectrului de funcții pragmatice (Erman 1987; Erman și Kotsinas 1993; Aijmer 1997). Deși marcatorii discursivi nu sunt elemente gramaticale prin faptul că nu contribuie la gramaticalitatea enunțului, considerăm că atât gramaticalizarea, cât și pragmaticizarea joacă un rol important în formarea și evoluția lor.

Studii recente din domeniul marcatorilor discursivi își îndreaptă tot mai mult atenția asupra achiziției marcatorilor discursivi în procesul de predare-învățare (Borreguero Zuloaga și Thörle 2016), în situații de contact lingvistic și bilingvism (Maschler 1991, 2000; de Rooij 2000; Matras 1998, 2000; Goss și Salmons 2000; Müller 2005; Torres și Potowski 2008), unde analiza marcatorilor discursivi nu se limitează doar la un singur idiom, ci se realizează prin comparația a două sau mai multe idiomuri³.

În ciuda numărului mare de lucrări dedicate marcatorilor discursivi și a abordărilor variate, definirea și delimitarea clasei marcatorilor discursivi rămâne și astăzi o sarcină dificilă pentru lingviști. Fiind o clasă eterogenă în care regăsim adverbe și locuțiuni adverbiale, conjuncții coordonatoare și subordonatoare, interjecții, substantive, structuri verbale, enunțuri exclamative sau interrogative, expresii idiomatice ș.a.m.d., marcatorii discursivi sunt recunoscuți ușor, mai ales în vorbire, datorită conturului intonațional parantetic, întrucât, din punct de vedere fonologic, aceștia funcționează ca un grup tonal separat de restul enunțului (Lutzky 2012: 12). Din punct de vedere semantic și sintactic, marcatorii discursivi sunt descriși ca fiind „agramaticali” și lipsiți de conținut semantic (Brinton 1996: 34). Aceștia nu îndeplinesc funcții gramaticale, nu ocupă o poziție fixă în structura internă a enunțului, iar omiterea lor nu afectează conținutul propozițional sau gramaticalitatea enunțului. Cu toate acestea, la nivel pragmatic, un enunț nemarcat ar putea fi interpretat ca fiind „nepoliticos”, „nenatural”, „neadecvat”, „neprietenos”, „dogmatic” etc., comunicarea devenind defectuoasă în lipsa unor repere de interpretare (*ibidem*: 35–36).

³ Pentru viziunea contrastivă vezi Aijmer și Simon-Vandenberg (2006).

Despre marcatorii discursivi se spune adesea că aceștia nu îndeplinesc în mod exclusiv o singură funcție, ci sunt polifuncționali, atât la nivel discursiv unde asigură coerența și coeziunea în comunicare, cât și la nivel pragmatic unde ancorează discursul într-un context sociocultural mai larg declanșând un set de mecanisme cognitive care contribuie la codarea și decodarea mesajului (vezi și Schiffrin 1987; Ștefănescu 2007; Ghezzi 2014). Marcatorii discursivi pot funcționa și ca „embleme” sociale sau ale identității culturale (Heine *et al.* 2021: 1), marcând apartenența la un anumit grup al cărui membri sunt identificați prin anumite trăsături socioculturale (vârstă, sex, statut social, ocupație, interese, etnie, naționalitate, religie etc.).

În comparație cu celelalte categorii gramaticale, marcatorii discursivi sunt cel mai „adânc înrădăcinați” în mediul sociocultural al unei limbi și în organizarea discursivă a limbii respective (*ibidem*: 212). Acest lucru, împreună cu trăsăturile enumerate mai sus (conturul prozodic specific, opționalitatea sintactică și semantică), explică de ce marcatorii discursivi tind să fie cei mai afectați de contactul lingvistic în mediul bilingv, fiind primele elemente ale limbii supuse procesului de transfer.

3. CONTACTUL LINGVISTIC ȘI BILINGVISMUL

Atunci când două limbi se află în contact acestea se influențează reciproc printr-o serie de *interferențe*, adică prin transferul elementelor străine dintr-o limbă în alta în domeniile superior structurate ale limbii – fonologie, lexic, sintaxă și morfologie (Weinreich 1953; Sala 1997; Matras 2000, 2009). În urma contactului lingvistic apare *bilingvismul* care are drept consecință apariția unor varietăți noi ale limbilor interactante (Thomason 2001: 463), prin faptul că facilitează *interferențele*, adică abaterile de la normele limbilor standard aflate în contact (Weinreich 1953). Interferențele pot fi de mai multe tipuri: se pot manifesta prin code-switching, împrumut lexical, împrumut pragmatic, calcuri diverse sau alte reorganizări în sistemul fonetic și gramatical.

Contactul lingvistic poate fi *direct*, dacă limbile aflate în contact sunt răspândite pe același teritoriu, sau *indirect*, dacă limbile vorbite interacționează la distanță prin intermediul relațiilor culturale, economice, politice (Sala 1997: 31). Studiul nostru vizează ambele situații de contact care au stat la baza contextelor bilingve la care ne vom raporta în analiza marcatorilor discursivi, unul în spațiu românesc, celălalt în spațiu moldovenesc. Factorii care au generat bilingvismul diferă în funcție de teritoriul avut în vedere prin *durată*, *frecvență* și tipul de *presiune*, care poate fi politică, economică, administrativă, istorică, religioasă, demografică etc.

Pe teren românesc, influența limbii engleze începe să fie simțită mai ales prin „avalanșa de anglicisme” în domenii precum economie, știință, tehnologie, turism, mass-media încă de la începutul anilor '90 ai secolului trecut (Stoichițoiu Ichim 2006: 7). Acest lucru se întâmplă în contextul în care engleza devine cea mai răspândită limbă de pe glob (ca efect al globalizării), fiind folosită ca mijloc de comunicare interculturală – i.e. *lingua franca* (House 2011: 607). Dacă la început, bilingvismul român-englez se limita doar la câteva grupuri sociale din mediul

urban și la anumite categorii de vârstă (adolescenți, adulți tineri, utilizatori ai internetului, specialiști în domeniul IT), astăzi bilingvismul acoperă mai multe grupuri, indiferent de vârstă, ocupație sau domeniu de interes, având tendința să treacă dincolo de zona urbană cu ajutorul internetului și al mass-mediei.

În spațiul moldovenesc, însă, contactul lingvistic cu limba rusă are o istorie mult mai lungă care se întinde pe o perioadă de aproximativ 200 de ani, acesta fiind atât de intens, încât limba rusă continuă să funcționeze ca limbă de prestigiu și după destrămarea Uniunii Sovietice. Potrivit ultimului recensământ (2014) la care au participat aproximativ trei milioane de locuitori, peste 75% dintre aceștia s-au declarat moldoveni, 6,6% – ucraineni, 4,6% – găgăuzi și numai 4,1% s-au identificat ruși. Referitor la limba vorbită, 54% au declarat că vorbesc limba moldovenească, 24% – limba română, iar 14,5% au declarat că vorbesc limba rusă⁴. Așadar, limba rusă este folosită ca mijloc de comunicare interetnică și interculturală, păstrându-și locul în mass-media, administrație și învățământ.

Bilingvismul din Republica Moldova se manifestă sub grade diferite la toate grupurile sociale, indiferent de vârstă, ocupație, statut, zonă, fiind mai intens în zonele urbane unde, potrivit datelor din recensământ, limba rusă este folosită de mai mult de 20% din populație (Chișinău 25,6%; Bălți 50,8%; Basarabeasca 34%; Ștefan Vodă 39,5%; Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia 41,3%). De menționat aici este faptul că limba rusă nu este folosită doar ca mijloc de comunicare interetnică între vorbitori de limbi materne diferite, ci și între vorbitori ai aceleiași grup etnic unde limba vorbită este alta decât rusa (româna, ucraineana, găgăuza). Contactul cu limba engleză ca efect al globalizării a avut și continuă să ai aibă un impact limitat în spațiul moldovenesc, în sensul în care împrumuturile din engleză în domenii precum modă, sport, stil de viață, internet, social-media etc. pătrund în româna din Republica Moldova tot prin intermediul limbii ruse, aceștia fiind adaptați cu scriere și pronunție rusificată.

În ceea ce privește tipurile de bilingvism ce caracterizează cele două varietăți ale limbii române discutate aici, putem menționa următoarele: bilingvismul român-englez este mai degrabă de tip *receptiv* sau *pasiv*, decât *productiv*⁵, în sensul în care nu se manifestă în mod egal la toate nivelurile de cunoaștere ale limbii. Se atestă mai ales la nivelul înțelegerii prin ascultare sau citire și la nivelul exprimării scrise. La nivelul limbii vorbite se întâlnește izolat fiind folosit ca strategie de discurs de către vorbitorii din cadrul aceleiași grup (de exemplu, bilingvismul din rândul adolescenților). Bilingvismul român-rus este de tip *productiv* dat fiind că se manifestă în mod egal la toate nivelurile de competență lingvistică.

4. MARCATORII DISCURSIVI ȘI BILINGVISMUL

Transferul marcatorilor discursivi dintr-o limbă în alta a stârnit interesul mai multor cercetători preocupați de problema limbilor în contact și de efectele

⁴ Date preluate de pe site-ul <https://statistica.gov.md/>.

⁵ Pentru mai multe tipuri de bilingvism vezi Baetens Beardsmore (1986).

bilingvismului asupra clasei marcatorilor discursivi (Maschler 1991, 2000; Goss și Salmons 2000; de Rooij 2000; Matras 2000, Torres și Potowski 2008; Andersen 2014). Așa cum s-a discutat în capitolul anterior, în situații de contact lingvistic, elementele cele mai predispuse către transfer sunt marcatorii discursivi, contribuind astfel la îmbogățirea sistemului de marcare discursivă a limbii în care sunt transferați. S-a observat că trăsăturile care descriu clasa marcatorilor discursivi (statutul propozițional periferic, opționalitatea sintactică, conținutul semantic abstract, caracterul polifuncțional), precum și gradul înalt de oralitate facilitează transferul marcatorilor discursivi dintr-o limbă în alta.

Termenii folosiți pentru a descrie interferența la nivelul marcatorilor discursivi variază între *code-switching* (Maschler 1991, 2000; de Rooij 2000), *tag-switching* (Poplack 1980; Bullock și Toribio 2009), *emblematic code-switching* (Goss și Salmons 2000), *împrumut* (Torres și Potowski 2008; Matras 1998, 2000) și *împrumut pragmatic* (Andersen 2014).

Generalizând, schimbarea de cod (engl. *code-switching*) are loc atunci când sunt alternate „două limbi în cadrul aceluiași discurs, enunț sau constituent” (Poplack 1980: 583) și reprezintă prima etapă în procesul de transfer. Elementele intrate în limbă prin *code-switching* atrag atenția prin caracterul lor proeminent, inovator, încărcat cu conținut pragmatic. Acestea persistă o perioadă, se clișeizează, apoi fie dispar, fie se instalează ca împrumuturi. Dacă în cazul împrumuturilor lexicale, trecerea de la *code-switching* la împrumut este mai vizibilă, în cazul marcatorilor discursivi, acest lucru nu poate fi depistat cu ușurință. În ciuda răspândirii rapide în uz și a numărului mare de ocurențe, marcatorii discursivi transferați se opun clișeizării pentru că au încărcătură pragmatică mult mai proeminentă față de corespondentele lor românești. De exemplu, marcarea unui contrast sau a unei emfaze, reluarea sau reformularea unei idei, inițierea sau încheierea unei conversații, împreună cu marcarea apartenenței la un anumit grup și a solidarității cu acesta sunt câteva motive pentru care vorbitorii bilingvi aleg marcatorii discursivi străini în detrimentul celor locali.

Andersen (2014) observă că transferul elementelor la nivel pragmatic-discursiv reprezintă un proces mult mai complex decât transferul elementelor la nivel lexico-semantic și propune în acest sens termenul *împrumut pragmatic*, explicând totodată că marcatorii discursivi împrumutați preiau din limba sursă atât forma, cât și funcțiile la care vorbitorii au acces (Andersen 2014: 21). Așadar, transferul nu se face doar la nivel lexical, în sensul în care lexiconul mental al vorbitorilor se îmbogățește cu forme noi, ci și la nivel funcțional, i.e. pragmatic. Împrumuturile pragmatice denotă indicații referitoare la intențiile și atitudinile vorbitorului, la tipul de acte de vorbire performate, la structura discursului, la relațiile dintre vorbitor și interlocutor etc. (*ibidem*: 18). Marcatorii împrumutați pot fi caracterizați în termeni de stabilitate sau de adaptare în cadrul limbii receptoare atât la nivel formal (aspecte ce țin de ortografie și pronunție), cât și la nivel funcțional. Gradele de adaptare a marcatorilor împrumutați la nivel funcțional au în vedere extinderea, restrângerea sau suprapunerea funcțiilor pragmatice sub influența limbii în care au pătruns (*ibidem*: 19).

5. ORICUM, ANYWAY, PO-LYUBOMU

Deși condiția naturală a limbii este să atribuie unei singure forme lexicale un singur conținut semantic și unui singur conținut semantic o singură formă lexicală (Bolinger 1977, *apud* Schourup 1999: 250), marcatorii discursivi au capacitatea să dezvolte mai multe funcții pragmatice. E necesar așadar să se facă distincția între *sensul semantic* (sensul de bază, cf. engl. „core meaning”) al marcatorului, care tinde să se abstractizeze, și *sensul pragmatic* care de cele mai multe ori e determinat de context (Schiffrin 2006: 316). Cu cât e mai mare gradul de abstractizare al sensului de bază, cu atât e mai mare predispoziția marcatorului de a-și lărgi spectrul funcțional (i.e. valorile pragmatice).

Dacă ne raportăm la marcatorii discursivi analizați în această cercetare – *oricum*, *anyway*, *po-lyubomu*, vom vedea că, pe lângă valoarea concesivă, care derivă din caracterul nedefinit, nehotărât și care constituie sensul de bază, aceștia dezvoltă noi sensuri argumentative: contrast, explicație, adiecție, valoare epistemică etc.

5.1. *Oricum*⁶

Româna cunoaște o serie de elemente care contribuie la marcarea concesiei în discurs: *cu toate că, măcar că, chit că, tot, totuși, cu toate acestea, chiar dacă* etc., însă marcatorul prototipic pentru concesie este conjuncția *deși* prin care se semnalează un fapt ce „poate împiedica acțiunea din regentă, dar nu o împiedică” (DTG 2023). La acestea se adaugă și adverbul nehotărât *oricum* specific mai ales registrului vorbit. Spre deosebire de conjuncția *deși* care ocupă o poziție fixă în protază, *oricum* marchează informația din apotază unde poate apărea antepus sau postpus ((1b), (1c)):

- (1) a. **Deși** e târziu, nu mi-e somn.
 b. E târziu, **oricum** nu mi-e somn.
 c. E târziu, nu mi-e somn **oricum**.

În anumite enunțuri, *oricum* apare ca element corelativ al concesiei în regentă, accentuând marcarea concesiei din subordonată (de pronumele nehotărât în (2) și de locuțiunea prepozițională în (4a)). Observăm că în exemplele de mai jos, *oricum* are statut opțional, poate fi omis fără să afecteze gramaticalitatea sau conținutul semantic al enunțurilor, însă rolul lui se manifestă la nivel pragmatic unde subliniază menținerea poziției locutorului în legătură cu faptul exprimat în regentă.

- (2) Orice am zice si comenta, **oricum** nu poate să se pună contra valului, ăștia sunt grosul celor care comentează, ăștia au pus stăpânire pe forum. (europafm.ro)

⁶ Pentru ilustrarea valorilor lui *oricum* am selectat exemple atât din româna din mediul online românesc, cât și din mediul online moldovenesc.

- (3) Pe Ceaușescu l-a caracterizat foarte bine faptul ca n-a avut carte. A avut doar școala vieții. Prost n-a fost, **oricum**. (europafm.ro)
- (4) a. Zelenski: „Indiferent de câți soldați ruși sunt, noi **oricum** vom lupta”. (RedditMD)
 b. Moldovenii au început să scoată valuta de la ciorap! Oferta **oricum** nu a acoperit cererea. (RedditMD)

În exemplele (5)–(7) valoarea concesivă „indiferent de...” care nu este exprimată prin alte mijloace este codificată de marcatorul *oricum* care, fiind precedat de conjuncțiile adversative *dar* (5), (6) și *însă* (7), marchează un contrast între două segmente de discurs prin contrazicerea așteptărilor și negarea presupuzițiilor:

- (5) A: îhî:m↓ # <_ pînă la ea↓ a ajuns cu TOtu altfel>↓
 B: <_ îm↑>
 A: # <_ și Pînă la mine ȘI_MAI rău↓> [(rîs ușor, ironic)]
 B: [DA:. păi AIA e. # mai BÎne nu ziceam_nimic. NU NU NU.
 A: e: nu: da' [acu' **oricum** e bine totul- [...]] (IVLRA: 164)
- (6) B: Sînt stresată trebuie neapărat să scot și eu un opt și ceva ca să: #
 A: =să se compenseze.
 B: păi↓ # DA.
 A: și ești pusă pe FAPTE mari.
 B: o:h# <_ trebuie neapărat># da' **oricum** /uichend/-urile mi le rezerv pentru ((bip)) petreceri↓ chefuri↓ și:# ((zgomot)) eventual un teatru↓ un film↓ [...] (IVLRA:169)
- (7) Corabia Moscova era echipată cu cîteva mitraliere automate ghidate de radar însă **oricum** nu a putut nimeri rachetele de croazieră. (RedditMD)

În exemplele (8)–(12), *oricum* funcționează ca marcator al argumentării prin adăugarea unui argument nou care susține punctul de vedere enunțat anterior, amplificând astfel forța argumentativă a enunțului ((8)–(10)) sau prin marcarea unei explicații ((10)–(12)). Valorile aditive și explicative sunt întărite și de prezența jonctivilor *și* (8), *că* (11), *deoarece* (12) cu care *oricum* formează așa-numitele „clustere” (Crible *et al.* 2017) și de la care împrumută contextual valoarea pe care o marchează.

- (8) [Josef Kuntz] propune ca lupii din Alpi, prea numeroși în ultima vreme, să fie trimiși în România, pentru că ursul e dușmanul lor natural și **oricum** noi avem urși suficienți. (europafm.ro)
- (9) Cred că au fost vreo 5 sau 6 dosare penale de când sunt primar. Nu știu care este soarta lor. Nu mă intersează, **oricum** sunt o făcătură. (europafm.ro)
- (10) Omul o sa mearga ALL IN bazandu se ca NATO nu va merge la fel. **Oricum**, la varsta lui nu mai are ce sa piarda, nu da el doi bani pe viata rusilor sau pe Rusia in general :) (RedditMD)
- (11) A: îhî# # las' că ne descurcăm noi# cu CE te duci.
 B: mă duc pe jos că **oricum** mă opresc în piață [...] (IVLRA: 35)

- (12) Cursurile de limbă română sunt irelevante, deoarece oamenii **oricum** pleacă peste hotare! (RedditMD)

Oricum poate semnală finalul unei digresiuni și revenirea la ideea principală (13), o concluzie sau încheierea unei discuții (14). La (13), de exemplu, abaterea de la subiect este marcată prin pauze în vorbire (#) și prin contur melodic descendent (↓).

- (13) [...] și:# # nu știu cum ne-am întors noi acasă↑ LA mine-n scară↑↓# a ieșit o tipă <_R nu cred c-o știi↓ viorica>↓ # mai mică c-un an decât mine.
oricum # s-a măritat de mult↓ ă: care-a spus că-i nu știu ce boală contagioasă # # și sînt unii în scară care o AU # înțelegi? [...] (IVLRA, p. 63)
- (14) A mai primit cineva așa apeluri?
Da, cu mult înainte de război... De obicei nu răspund numerelor necunoscute dar la un moment dat am răspuns și nu vorbea nimeni iar în câteva secunde s-a întrerupt. **Oricum**, să nu suni înapoi. (RedditMD)

Exemplele de mai sus ilustrează statutul polifuncțional al marcatorului discursiv *oricum*. Acesta funcționează ca marcator argumentativ semnalând valori concesive, adversative, aditive, explicative sau concluzive și ca organizator discursiv când marchează o pauză în vorbire sau reluarea unei idei. Totodată, se poate observa și tendința de enfatizare a marcatorului, deoarece, în enunțurile argumentative, acesta subliniază poziția locutorului față de un anumit subiect.

5.2. *Anyway*

Pentru marcatorul *anyway* din engleză, Ferrara (1997) a identificat trei funcții de bază (15–17): de adăugare (cf. engl. *additive*) – fiind sinonim cu *în plus* (engl. *besides*); de revocare (engl. *dismissive*) – având drept echivalent semantic *cu toate acestea* (engl. *nonetheless*) și de reluare (engl. *resumptive*) – prin faptul că semnalează o digresiune și reconectarea cu o idee anterioară (vezi și Heine *et al.* 2021: 97).

- (15) We didn't rent the apartment because it was too expensive. It was in a bad location **anyway**.
'Nu am cumpărat apartamentul pentru că era prea scump. Era situat într-o zonă proastă **oricum**.' / **În plus**, era situat într-o zonă proastă.
- (16) It was ugly but she wanted to buy the dog **anyway**.
'Era urât, dar a vrut să cumpere câinele **oricum**.' / 'Era urât. **Cu toate acestea** a vrut să cumpere câinele.'
- (17) They got up early. That's rare for them. **Anyway**, they left at noon.
'S-au trezit devreme. Lucru rar pentru ei. **Oricum**, au plecat la prânz.'

În *Oxford learners*, pe lângă funcțiile de adăugare a unei informații ce sprijină o idee sau un argument (18), a marcării concesiei (19) și a reluării ideii anterioare (22), sunt semnalate proprietatea de a schimba subiectul conversației (20) și rolul de a marca sfârșitul acesteia (21).

- (18) a. It's too expensive and **anyway** the colour doesn't suit you.
 b. It's too expensive and the colour doesn't suit you **anyway**.
 'E prea scump și (**oricum**) culoarea nu ți se potrivește (**oricum**)'
 (19) I'm afraid we can't come, but thanks for the invitation **anyway**.
 'Mă tem că nu putem veni, dar mulțumesc pentru invitație **oricum**'
 (20) **Anyway**, let's forget about that for a moment.
 '**Oricum**, hai să uităm despre asta pentru un moment'
 (21) **Anyway**, I'd better go now –I'll see you tomorrow.
 '**Oricum**, ar fi mai bine să plec acum – Ne vedem mâine.'
 (22) **Anyway**, as I was saying...
 '**Oricum**, cum spuneam...'

Se poate observa că tendința marcatorului este de a apărea la inițială de enunț, mai ales acolo unde funcția proeminentă este aceea de a structura discursul marcând reluarea sau schimbarea subiectului conversației sau sfârșitul acesteia. În engleză, *anyway* poate forma singur un enunț (engl. *Anyway*.) cu rolul de a încheia o conversație în cadrul căreia subiectul a rămas nerezolvat (Aijmer 2016: 53, *apud* Heine *et al.* 2021: 97).

În ceea ce privește uzul lui *anyway* în română, într-un studiu anterior (Cojocaru 2020: 267) am identificat, pe baza corpusului electronic *sketch engine* (RoTenTen21)⁷ la care am adăugat și date din corpusul personal (CoPers), următoarele valori pe care le exemplific mai jos: încheierea conversației ((23)–(25)), schimbarea subiectului discuției ((26)–(28)), confirmarea sau sprijinirea unei idei menționate anterior ((29)–(31)), revenirea la o idee anterioară ((32)–(39)).

● Încheierea conversației

- (23) **Anyway**, poate ne vedem când mă întorc. (CoPers)
 (24) Am început școala, am acces la orice carte, dacă ai vreo nebulie în cap, numește-o și ți se vada. A! or să te sune probabil doi să le spui că ți-am fost colegă simpatcă. **Anyway**, keep in touch! (CoPers)
 (25) **Anyway**, în închiere vreau să spun să nu vă pierdeți vremea cu „Ion”. (RoTenTen21)

● Schimbarea subiectului

- (26) A: Asta e chiar ciudat. B: **Yap, anyway**, las-o încolo. Tu ce mai faci? (CoPers)
 (27) Acuma că știu că B ar fi preferat problema mea parcă mă bucur că n-am dat-o. Ups, sunt răuț. **Anyway**, în ce clase sunt cei 4? (CoPers)
 (28) O faci să sune de parcă ar lucra la Microsoft. **anyway**, tu ce faci la informatică, desenezi în paint? (RoTenTen21)

● Adăugarea unei informații

- (29) A: cum nu mai cereți explicații? B: așa mă gândeam... că oricum au destule cerințe. A: trebuie explicații tho[ugh]. Nu sunt multe **anyway**. Veto :)) (CoPers)

⁷ În 2020 am folosit versiunea RoTenTen16, iar pentru studiul de față, unde lista cu exemple a fost îmbogățită, am folosit RoTenTen21, o versiune actualizată a corpusului electronic.

- (30) Okay, asta e important. E tot de spacing, dar cerința 1 e single spaced, pe când celelalte sunt 1.5. Și mai bagă acolo un enter acolo că e prea în header. Și ai loc pe pagină **anyway**. (CoPers)
- (31) A: ohh, păi putem după 5 că nici eu nu am timp. B: mai e până atunci. A: o să ne ia să corectăm **anyway**. (CoPers)

● Revenirea la subiectul anterior

- (32) **Anyway**, ca să îți ră spund la întrebare, am ales restaurantul [acela] pentru că am mers la o nuntă acolo și ne-am simțit foarte bine. (RoTenTen21)
- (33) **Anyway**, să-mi duc ideea până la capăt. Mai e o chestie la tine asta cu vinovăția fără vină (CoPers)
- (34) You are lucky. Mie mi-a stat și un colet 3 luni în vamă. **Anyway**. CE E??? Dă-mi un hint. (CoPers)
- (35) M-am dus până la bancă să-mi rezolv niște chestii. **Anyway**, îți zic când plec de la birou și de acasă. (CoPers)
- (36) Interesant Loadout, din păcate eu am ajuns de câțiva ani ciuca bătailor în twitch FPS games, deci zic pas că mă enervez în joc. **Anyway**, super-customizările mi s-au părut întotdeauna o idee excelentă. (RoTenTen21)
- (37) Fac doua blaturi de chocolate genoise și am zis sa le umplu cu o crema de castane așa de schimb. Aveam o prietena la Timișoara cu care din păcate nu mai am legătura ca io m-am mutat, ea s-a mutat.... **anyway**, ea făcea tort de castane cu castane măcinate în blat și piure de castane în crema. (RoTenTen21)
- (38) Am alergat de trei ori prin casa crezand ca e vreun telefon care suna dintr-un ungher nestiut si care oricum n avea cum sa-mi apartina, dar asa se intampla cand parintii ajung sa aibe mai multe telefoane decat copii si schimba soneriile, desi nu se pricep la ele. **Anyway**, pe scurt, ma tot stresam cu gandul ce naiba canta pana ce am deschis geamul si mi-am dat seama ca vine de afara. (RoTenTen21)

Adăugăm aici funcția de rezumare a informației, frecventă în corpusul analizat, dar neînregistrată în studiul din 2020 ((39)–(42)). Spre deosebire de situațiile în care *anyway* marchează revenirea la subiectul de la care s-a deviat ((32)–(38)), în exemplele de mai jos *anyway* arată că informațiile care ar putea fi expuse și care ar avea legătură cu subiectul discutat nu sunt relevante pentru deznodământ.

● Rezumarea informației

- (39) Am ajuns aseară la A. E emoționat, dar f[oare] mizerie, că colegul meu are depresie... **anyway**, i-am propus acum să facem curățenie. (CoPers)
- (40) Dacă mă eliberez mai repede fac și eu un draft. **Anyway**, zic să setăm mindset-ul că disează postăm. (CoPers)
- (41) Cine te uita nu ti-e prieten adevarat, deci nu merita sa-ti pierzi timpul gandindu-te la asta. Eu am plecat de 2 luni si deja s-au ales „prietenii”.:) **Anyway**... mai bine singur decat prost acompaniat. (RoTenTen21)
- (42) Inca un punct in plus pentru rapiditatea rezolvarii problemei aparute. La asta a concurat si lipsa de reactie la „invazia” postarilor straine. **Anyway**, bine ca s-a remediat situatia. (RoTenTen21)

Așadar, putem menționa că *anyway* e folosit metadiscursiv prin faptul că semnalează omiterea intenționată a unui set de informații pentru a nu devia de la subiect sau pentru a nu plictisi interlocutorul. *Anyway* funcționează ca unitate metatextuală și în celelalte situații ((23)–(31)) prin faptul că stabilește o relație secvențială între unitățile discursului marcând secvența de discurs pe care o însoțește ca fiind conectată de secvența de discurs anterior (vezi și Haselow 2015: 180, *apud* Heine *et al.* 2021: 99).

Comparând uzurile lui *oricum* și *anyway* din limba română putem face ipoteza potrivit căreia *oricum* tinde să se specializeze pe marcarea argumentativă și a atitudinii locutorului față de mesajul enunțat sau față de subiectul în discuție (concesie, contrast, întărirea unui argument), iar *anyway* preia funcțiile de structurare discursivă, fiind folosit mai ales în situații de deviere sau de revenire la subiect, de rezumare sau de încheiere a conversației.

5.3. *Po-lyubomu*

Spre deosebire de română și engleză, unde marcatorii analizați *oricum* și *anyway* provin din clasa adverbilor nehotărâte, marcatorul rusesc *po-lyubomu* s-a format prin elidarea substantivului *povod* („motiv”) din locuțiunea *po lyubomu povodu* (trad. lit. „pentru orice motiv”; „indiferent de motiv”), unde *po* este prepoziția care în vorbire tinde să se sudeze cu *lyubomu* – forma de dativ a pronumelui nehotărât *lyuboy* („oricare”). Structura *po-lyubomu* nu este atestată în gramatici sau dicționare. Este menționată în câteva studii asupra limbii ruse vorbite, potrivit cărora structura trunchiată *po-lyubomu* este specifică oralității, marcând un tip de vorbire colocvială, neîngrijită (Малов și Горбова 2007; Тукова 2019).

Exemplele de mai jos sunt selectate din *Corpusul național de limbă rusă*⁸, ce cuprinde peste două miliarde de cuvinte, unde *po-lyubomu* apare de 119 ori în 88 de texte. Se poate observa cum, în forma sa trunchiată, *po-lyubomu* tinde să se desemantizeze, fiind folosit în același timp și ca marcator concesiv, și ca modalizator epistemic de certitudine (vezi exemplele de mai jos (43)–(48)).

Deși echivalentul său românesc ar fi *oricum*, care e mai apropiat de sensul concesiv („indiferent de motiv/circumstanțe/situație/soluții etc.”), am lăsat marcatorul netradus, dat fiind că în urma traducerii, s-ar pierde funcția de modalizare epistemică, pe care *oricum* românesc o are numai când este pronunțat emfatic.

- (43) Всех сотрудников банка, прошедших тестирование, уволили бы **по-любому**. Они были обречены.
 Vsekh sotrudnikov banka, proshedshikh testirovaniye, uvolili by **po-lyubomu**. Oni byli obrecheny.
 ‘Toți angajații băncii care au trecut testul ar fi fost concediați **po-lyubomu**. Erau deja condamnați’

⁸ <https://ruscorpora.ru/>.

- (44) Пока ждем, нам не к спеху. Но до Нового года надо **по-любому** продать
 Poka zhdem, nam ne k spekhu. No do Novogo goda nado **po-lyubomu** prodat'
 'Deocamdată, așteptăm, nu ne grăbim. Dar până la Anul Nou trebuie **po-lyubomu** vândut.'
- (45) Электричка, разумеется, уже ушла, и я вызвал из города такси – по-любому, надо было возвращаться.
 Elektrichka, razumeyetsya, uzhe ushla, i ya vyzval iz goroda taksi – **po-lyubomu**, nado bylo vozvrashchat'sya.
 'Trenul, desigur, plecase deja și am chemat un taxi din oraș – **po-lyubomu**, trebuia să mă întorc'
- (46) Решил тоже чего-набудь скреативить. Ничего хорошего и оригинального в голову не пришло. Решил даже на конкурс не выставлять, потому что **полюбому** не побьет.
 Reshil tozhe chego-nabud' skreativit'. Nichego khoroshego i original'nogo v golovu ne prishlo. Reshil dazhe na konkurs ne vystavlyat', potomu chto **polyubomu** ne pob'yet.
 'Am decis, de asemenea, să creez ceva. Nu mi-am venit în minte nimic bun și original. Am decis chiar să nu particip la concurs pentru că **po-lyubomu** nu va câștiga.'
- (47) Во всяком случае, у нас президентских срока два, то есть по-любому кого-то другого придется выбирать.
 Vo vsyakom sluchaye, u nas prezidentskikh sroka dva, to yest' **po-lyubomu** kogo-to drugogo pridotsya vybirat.
 'În orice caz, avem două mandate prezidențiale. Adică **po-lyubomu** trebuie să alegem pe altcineva'.
- (48) Но когда? Прямо сейчас, когда нащупал рукой? Или еще перед этим, неосознанно? **По-любому**, зря она в таких ходит, сосуды пережмет.
 No kogda? Pryamo seychas, kogda nashchupal rukoy? Ili yeshche pered etim, neosoznanno? **Po-lyubomu**, zrya ona v takikh khodit, sosudy perezhmet.
 'Dar când? Fix acum când am simțit cu mâna? Sau înainte de asta, inconștient? **Po-lyubomu**, nu știu de ce le poartă, pune presiune pe vasele de sânge.'
- (49) Россию по-любому не Восток. Потому что элементарно западная культура, она в России давным-давно и полностью и ни в коем случае не Индия там не Пакистан, не Восток, не мусульманство.
 Rossiyu **po-lyubomu** ne Vostok. Potomu chto elementarno zapadnaya kul'tura, ona v Rossii davnym-davno i polnost'yu i ni v koyem sluchaye ne Indiya tam ne Pakistan, ne Vostok, ne musul'manstvo.
 'Rusia **po-lyubomu** nu e estul. Deoarece cultura vestică de bază e în Rusia de mult timp și în niciun caz acolo nu e nici India, nici Pakistan, nici estul, nici islamul.'

Pe lângă sensul structurii de bază „indiferent de motiv/circumstanțe/situație/soluții etc.”, *po-lyubomu* ajunge să sublinieze poziția locutorului față de informația pe care o oferă: „cu siguranță”, „fără îndoială”, la acestea adăugându-se

marcarea unui contrast (44), a unei justificări (45), a unei explicații (46), rezumarea unei idei (47), revenirea la o idee anterioară (48) și marcarea informației ca fiind certă, incontestabilă (49).

În româna din Republica Moldova, structura a pătruns cu tot setul de valori pragmatice pe care le-a dezvoltat în limba rusă ((50)–(62)). În majoritatea exemplelor analizate, valoarea epistemică este puternic marcată (mai ales în exemplele (58)–(62)), fapt ce denotă caracterul polifuncțional al marcatorului. *Po-lyubomu* oferă indicații nu doar la nivel secvențial, cu privire la tipul de relație între cele două segmente de discurs pe care le marchează (concesie (50), contrast ((51)–(52)), sprijinirea unui argument ((53)–(54)), explicație (55)–(56), rezumarea unei informații (57)), ci și la nivel interacțional semnalând atitudinea locutorului față de informația pe care o deține.

● Concesiv

- (50) **Poliubomu** se aude sunetul cela, un fel de (hrrr...) mă gîndesc că poate să fie hardul (CoPers)

● Adversativ

- (51) E interesant, dar cam greu, dar **poliubomu** m-am jucat! (ForumMd)
 (52) [Filmul e] regizat bine dar se cunoaște **poliubomu** că joacă aiurea :D (RedditMD)

● Argumentativ

- (53) Prieteni, eu știu că astăzi e luni, și poate din voi nu dați bani în așa zi. Mă rog, vă temeți să nu vă meargă. Recunosc, nici eu nu duc gunoiul după 8 seară, și **paliubomu** bani nu-mi ajung niciodată. (Facebook)
 (54) Nu lucrează tv-ul, cu toate că-i nou... imagine fără sound... am să-l cadonez lui bunelu că el **paliubomu** nu aude. (ForumMd)

● Explicativ

- (55) Tatăl vine să-l ia pe fecior de la grădiniță. Educatoarea întreabă: Care este a dumnevoastră? -Da ne vajna [nu contează], **paliubomu** mâine îl aduc înapoi! (TopicMD)
 (56) Nie nii pofig [Mi-e nu-mi pasă] de alejeri **polibomu** o sa o rulesc din tara asta. (ForumMd)

● Rezumativ

- (57) Îți dai sama # casa asta tăt timpu o să șie. **Adică # oricum**, casă la stradă, mai ales la stradă principală # **paliubomu** tre să șie normal[...] ei **paliubomu** îs cointeresați cât mai multă capustă [bani] să-ți dea că la dâșii procentu îi mai mare. (CoPers)

● Epistemic

- (58) Șapu amu ce propun ei???? **Paliubomu** o să fie așa cum vorăștia de la Fabrica. (ForumMd)
 (59) Mai bine bomboane decat aia 50 bani care **paliubomu** îi scapi pe jos si nu vrei sa te apleci sai ridici (RedditMD)

- (60) A: Cum crezi, acordarea cetățeniei române moldovenilor va contribui la unirea Moldovei cu România? B: **Polyubomu** fără referendum n-o să facă nimika. (RedditMD)
- (61) Zimbru galben, Zimbru verde, Zimbru **paliubomu** pierde. (RedditMD)
- (62) Dacă tare vrei ceva! **poliubomu** ai! (CoPers)

Faptul că structura *po-lyubomu* tinde să se sudeze poate fi dovedit și de felul în care este redat de vorbitori în forma sa scrisă, fără cratimă. Alternanța grafică *o – a*, care se explică prin faptul că, potrivit regulilor fonetice din limba rusă, litera *o* se pronunță /a/ dacă silaba în care apare este neaccentuată sau se află la începutul cuvântului, denotă o tendință de adaptare la sistemul fonetic al limbii române.

Din punct de vedere sintactic, se poate observa că *po-lyubomu* are poziție liberă, cu ocurențe la începutul, mijlocul sau sfârșitul enunțului, cu predispoziție de a apărea înaintea segmentului pe care îl marchează. Un tipar sintactic predominant este intercalarea lui *po-lyubomu* între subiect și predicat (vezi exemplele (54), (57), (61)), tipar extins și asupra lui *oricum* după modelul din limba rusă (vezi exemplele (3), (4) și (12) care ilustrează uzul acestui marcator în româna din Republica Moldova).

6. CONCLUZII

Marcatorii discursivi sunt susceptibili la împrumut datorită caracterului oral, periferic, opțional, multifuncțional etc. Transferul marcatorilor discursivi dintr-o limbă în alta, condiționat de contextul bilingv, poate fi analizat și din perspectiva strategiilor conversaționale. Marcatorii împrumutați contrastează cu sistemul limbii în care sunt utilizați, fiind mai proeminenți față de corespondentele lor autohtone. Dacă în situații de *code-switching*, vorbitorii sunt conștienți de alternarea între coduri, aceasta manifestându-se ca strategie în discurs, în cazul împrumuturilor, vorbitorii percep marcatorii transferați ca parte din sistemul de marcarea discursivă a limbii receptoare. În ceea ce privește uzul lui *anyway* în limba română, e dificil să ne pronunțăm cu privire la tipul de transfer, element de *code-switching* sau împrumut pragmatic. Vorbitorii încă îl percep ca pe un element străin, și, prin urmare, strategic în discurs. Rămâne de văzut dacă va fi exclus sau dacă va trece testul timpului, intrând ca împrumut în clasa marcatorilor discursivi din limba română. Despre *po-lyubomu*, folosit în româna din Republica Moldova, putem afirma că acesta face parte din categoria împrumuturilor pragmatice cu tendință de adaptare la sistemul fonetic al limbii române. Acest lucru e cauzat și de faptul că interferențele cu limba rusă s-au realizat la toate nivelurile limbii (lexical, fonetic, morfologic, sintactic și semantic), ceea ce a dus la apariția unei varietăți noi, pe care o parte dintre vorbitorii din Republica Moldova o numesc limbă moldovenească, distinctă de limba română prin rusisme, calcuri după model rusesc și structuri gramaticale diferite de cele din româna standard.

Atât *anyway*, cât și *po-lyubomu* manifestă stabilitate funcțională în sensul în care nu s-a observat nicio modificare a funcțiilor pragmatice în urma transferului

din limba sursă. S-a remarcat, în schimb, tendința marcatorilor împrumutați de a se specializa pentru anumite funcții. În cazul lui *anyway* am observat că acesta apare mai ales ca strategie de organizare discursivă, marcând devierea sau revenirea la subiect, schimbarea subiectului în conversație sau încheierea conversației, iar în cazul lui *po-lyubomu* am observat tendința de a se specializa pentru marcarea certitudinii locutorului cu privire la informația expusă. Celelalte funcții surprinse în corpus, marcarea concesiei, semnalarea unui contrast, sprijinirea unui argument, sunt ilustrate de corespondentul românesc *oricum*.

SURSE

Liliana Ionescu Ruxăndoiu (coord.), 2002, *Interacțiunea verbală în limba română vorbită actuală: corpus (selectiv): schiță de tipologie*. București: Editura Universității din București.

<https://europafm.ro>

<https://www.sketchengine.eu/>

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>

<https://forum.md/ru/>

<https://www.reddit.com/r/moldova/>

<https://www.topicmd.com/forum.php>

<https://ruscorpura.ru/>

BIBLIOGRAFIE

- Aijmer, K., 1997, „*I think* – an English modal particle”, în T. Swan, O. J. Westvik (eds.), *Modality in Germanic languages: historical and comparative perspectives*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 1–48.
- Aijmer, K., A.M. Simon-Vandenberghe (eds.), 2006, *Pragmatic markers in contrast*. Amsterdam: Elsevier.
- Andersen, G., 2014, “Pragmatic Borrowing”, *Journal of Pragmatics* 67, 17–33.
- Baetens Beardsmore, H., 1986, *Bilingualism: Basic Principles*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Blakemore, D., 2002, *Relevance and Linguistic Meaning: The Semantics and Pragmatics of Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Borreguero Zuloaga, M., B. Thörle, 2016, „Discourse Markers in Second Language Acquisition”, *Language, Interaction and Acquisition* 7 (1), 1–16.
- Brinton, L., 1996, *Pragmatic Markers in English: Grammaticalization and Discourse Functions*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Cojocaru, V., 2020, „English Discourse Markers in Spoken Romanian”, *Revue roumaine de linguistique* 3 (LXV), 261–271.
- Cojocaru, V., R. C. Corbeanu, 2021, „Cuvinte mici, înțelesuri multe despre introducerea unor marcatori discursivi în DEX”, *Studii și cercetări lingvistice* 2 (LXXII), 250–266.
- Crible, L., L. Degand, G. Gilquin, 2017, „The Clustering of Discourse Markers and Filled Pauses: A Corpus-Based French-English Study of (Dis)fluency”, *Languages in Contrast* 17 (1): 69–95.
- DTG = *Dicționar de termeni gramaticali și concepte lingvistice conexe*, G. Pană Dindelegan (coord.), București: Univers Enciclopedic Gold, 2023.
- Erman, B., 1987, *A Study of ‘You Know’, ‘You See’ and ‘I Mean’ in Face to – face Conversation* [teză de doctorat, seria: *Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in English* 69]. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Erman, B., U.B. Kotsinas, 1993, „Pragmaticalization: The Case of *Ba* and *You Know*”, *Studier i modern Språkvetenskap*, vol. 10, 76–93.

- Ferrara, K. W., 1997, „Form and Function of the Discourse Marker *Anyway*: Implications for Discourse Analysis”, *Linguistics* 35 (2), 343–378.
- Fraser, B., 1999, „What are Discourse Markers?”, *Journal of Pragmatics* 31(7), 931–952.
- Fraser, B., 2009, „An Account of Discourse Markers”, *International Review of Pragmatics* 1 (2), 293–320.
- Ghezzi, C., 2014, „The Development of Discourse and Pragmatic Markers”, în C. Ghezzi, P. Molinelli (eds.), *Discourse and Pragmatic Markers from Latin to the Romance Languages*. Oxford: Oxford University Press, 10–26.
- GRAM. ROM. II 1954 = *Gramatica limbii române*, vol. II. [București], Editura Academiei Republicii Populare Române, 1954.
- Goss, E. L., J. C. Salmons, 2000, „The Evolution of a Bilingual Discourse Marking System: Modal Particles and English Markers in German-American Dialects”, *International Journal of Bilingualism* 4 (4), 469–484.
- Gumperz, J., 1982, *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Halliday, M. A. K., R. Hasan, 1976, *Cohesion in English*. London: Longman.
- Heine, B., G. Kaltenböck, T. Kuteva, H. Long, 2021, *The Rise of Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- House, J., 2011, „Global and Intercultural Communication”, în G. Andersen, K. Aijmer (eds.), *Pragmatics of Society*. Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 608–626.
- Iordan, I., 1950, „Note sintactice”, *Studii și cercetări lingvistice* 2 (I), 269–279.
- Малов, Е. М., Е. В. Горбова, 2007, „Дискурсивные слова в русской разговорной речи (на материале анализа спонтанной разговорной речи)”, în А.Л. Ронжин, И.А. Кагиров (eds.), *Первый междисциплинарный семинар «Анализ разговорной русской речи» АРЗ–2007*, Санкт-Петербург: СПИИРАН, 31–36.
- Maschler, Y., 1991, „The Language Games Bilinguals Play: Language Alternation at Language Game Boundaries”, *Language and Communication* 11, 263–289.
- Maschler, Y., 2000, „What Can Bilingual Conversation Tell Us about Discourse Markers?: Introduction”, *International Journal of Bilingualism* 4(4), 437–445.
- Matras, Y., 1998, „Utterance Modifiers and Universals of Grammatical Borrowing”, *Linguistics* 36 (2), 281–331.
- Matras, Y., 2000, „Fusion and the Cognitive Basis for Bilingual Discourse Markers”, *International Journal of Bilingualism* 4 (4), 505–528.
- Müller, S., 2005, *Discourse Markers in Native and Non-native English Discourse*. Amsterdam: John Benjamins.
- Pop, L., 1985, „Mărci dialogale”, *Limba română* 5 (XXXIV), 420–426.
- Poplack, S., 1980, „Sometimes I’ll Start a Sentence in English y terminó en español: Toward a Typology of Code-Switching”, *Linguistics* 18, 581–618.
- Sala, M., 1997, *Limbi în contact*. București: Editura Enciclopedică.
- Schiffrin, D., 1987, *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schiffrin, D., 2006, „Discourse Marker Research and Theory: Revisiting *And*”, în K. Fischer (ed.), *Approaches to Discourse Particles*. Amsterdam: Elsevier.
- Schourup, L., 1999, „Discourse markers”, *Lingua* 107, 227–265.
- Sperber, D., D. Wilson, 1995, *Relevance, Communication and Cognition*. Oxford: Blackwell.
- Stoichițoiu Ichim, A., 2005, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*. București: Editura All.
- Ștefănescu, A., 2007, *Conectori pragmatici*. București: Editura Universității din București.
- Thomason, S. G., 2001, „Contact Languages”, în L. Mesthrie (ed.), *Concise Encyclopedia of Sociolinguistics*, Amsterdam/New York: Elsevier.
- Torres, L., K. Potowski, 2008, „A Comparative Study of Bilingual Discourse Markers in Chicago Mexican, Puerto Rican, and MexiRican Spanish”, *International Journal of Bilingualism* 12 (4), 263–279.
- Traugott, E. C., 1995, „The Role of the Development of Discourse Markers in a Theory of Grammaticalization”, lucrare prezentată la *The Twelfth International Conference on Historical Linguistics* (12.ICHL), Manchester <http://www.stanford.edu/~traugott/ect-papersonline.html>

- Traugott, E. C., 2007, „Discussion Article: Discourse Markers, Modal Particles, and Contrastive Analysis, Synchronic and Diachronic”, *Catalan Journal of Linguistics* 6, 139–157.
- Тукова Т. В., 2019, „Презентация состояния безысходности в современном языке”, *Науковий Вісник Міжнародного Гуманітарного Університету* 38 (3), 165–168.
- Zafiu, R., 1989, „Câteva observații asupra conectorilor pragmatici din limba română”, *Studii și cercetări lingvistice* 3 (XL), 315–319.
- Weinreich, U., 1953, *Languages in contact. Findings and Problems*. The Hague: Mouton.

DISCOURSE MARKERS IN THE CONTEXT OF BILINGUALISM. ASPECTS REGARDING THE USE OF *ORICUM*, *ANYWAY* AND *PO-LYUBOMU*

Abstract

The aim of this paper is to analyse, from a socio-pragmatic standpoint, two pairs of discourse markers in the context of language contact: Ro. *oricum* and Eng. *anyway* in Romanian spoken in Romania, and Ro. *oricum* and Ru. *po-lyubomu* in the Romanian variety spoken in the Republic of Moldova. The study focuses on the pragmatic values that *anyway* and *po-lyubomu* have both in Romanian and in their source language, values that are compared with the pragmatic functions of their Romanian counterpart – *oricum*. The study aimed to determine whether *po-lyubomu* and *anyway*, as borrowed discourse markers, convey the same pragmatic functions in the recipient language as they do in their source language. Moreover, we tried to explain why Romanian speakers (bilingual or monolingual), both in Moldova and in Romania, choose borrowed discourse markers over their Romanian counterpart. It is often stated that discourse markers are susceptible to borrowing because they are peripheral, optional, multifunctional, oral. Borrowed markers contrast with their linguistic environment being more salient than native markers. The use of *anyway* in Romanian is an element of code-switching phenomenon and might be explained in terms of conversational strategies, while Ru. *po-lyubomu* is a borrowed element undergoing formal and functional adaptation.